ТЕМА: Інтеграційні процеси. Міжнародні організації в Європі (консультація)

Пригадайте

• що таке міжнародна інтеграція приклади міжнародних організацій

1. Міжнародна економічна інтеграція. Європейський Союз.

Подальший розвиток і поглиблення співробітництва між країнами світу вимагає узгодженої міждержавної економічної політики. Це проявляється в розвитку та вдосконаленні різних форм міжнародної економічної інтеграції. Вона дозволяє державам більш ощадливо використовувати ресурси та переваги територіального розподілу праці.

Унаслідок регіональної економічної інтеграції країни створюють міжнародні економічні об'єднання. Зазвичай країни тісно співпрацюють зі своїми безпосередніми сусідами. Найбільш потужними серед регіональних економічних об'єднань Європи є Європейський Союз (ЄС) та Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ). Так, ЄАВТ була започаткована в 1960 р. з метою створення зони вільної торгівлі промисловими товарами (не поширюється на сільськогосподарську продукцію). Сьогодні її членами є Ісландія, Норвегія, Швейцарія і Ліхтенштейн.

У Європі існують інші інтеграційні утворення, наприклад Європейська економічна зона, Центральноєвропейська асоціація вільної торгівлі. Остання є угодою між країнами, які не є членами ЄС.

Разом із деякими сусідніми країнами Україна входить до складу ряду міжнародних економічних об'єднань. Серед них Організація за демократію й економічний розвиток (ГУАМ) та Організація Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС). До ГУАМ входять Грузія, Україна, Азербайджан і Молдова.

Найвищою на сьогодні формою інтеграції, і не тільки економічної, а й політичної, є об'єднання 28 європейських держав (разом із Великою Британією, яка розпочала процес виходу з ЄС) (мал. 1). Із листопада 1993 р. це об'єднання називається Європейський Союз (ЄС). Він пройшов досить тривалий шлях розвитку.

Нова стратегія поглиблення і розширення європейської інтеграції знайшла відображення в Договорі про ЄС (Маастрихт, 1992 р.), який визначив його подальше розширення. У документі було зафіксовано ряд цілей, які поставили перед собою держави — члени інтеграції на новому етапі, серед них:

• заміна національних валют єдиною валютою;

• запровадження спільної зовнішньої політики та політики безпеки;

• створення «Європи громадян», що передбачає прийняття загального положення про права і свободи особистості, яке діє на території ЄС;

• сприяння економічному і соціальному прогресу;

• здійснення фундаментальної реформи інститутів ЄС, що забезпечують ефективність механізмів прийняття й виконання рішень.

У Лондоні тисячі людей вийшли на вулиці на знак протесту проти виходу Великої Британії з ЄС («Брексіт»), Під час референдуму 2016 р. за вихід проголосували 51,9% виборців, здебільшого представники Англії (за винятком столиці) та Уельсу; жителі Шотландії і Північної Ірландії були переважно проти. Цей результат був неочікуваним. Вважається, що в довгостроковій перспективі «Брексіт» може завдати значних збитків британському фінансовому сектору.

При цьому діє принцип компліментарності. Відповідно до нього на рівні ЄС використовуються тільки ті дії, які не можуть бути виконані на національному рівні.

Зараз ЄС поєднує в собі ознаки міжнародної організації та держави, має повноваження на участь у міжнародних відносинах, відіграючи на світовій арені все більшу роль.

У 2013 р. набули чинності нові правила, які суттєво зміцнили контроль і координацію економічної та бюджетної політики в зоні ЄС (19 країн, у яких як валюта використовується євро). Завдяки введенню єдиної валюти торгівля всередині Єврозони виросла на 5—15%, а інвестиційні потоки — майже на третину.

У результаті зростання кількості країн-членів ЄС на 25% збільшилася його територія, на 20% — кількість населення (на 1 січня 2017 р. на території ЄС проживало 511,8 млн осіб). При цьому частка ЄС у світовому ВВП становить приблизно 24 %, а частка в населенні світу — 7 %.

Про рівень економічної інтеграції свідчить той факт, що дві третини експорту ЄС припадає на країни-члени. Понад 60% прямих іноземних інвестицій ЄС залишаються всередині об’єднання.

2. Вступ до ЄС. Країни Шенгенської зони.

Зважаючи на прагнення України вступити до ЄС, зазначимо, що для цього країна має відповідати таким критеріям:

• наявність функціональної ринкової економіки;

• дотримання принципів свободи, демократії, поваги до прав людини і фундаментальних свобод, верховенства права;

• повага й захист меншин;

• здатність прийняти зобов’язання, що відповідають політичним, економічним і грошово-кредитним цілям ЄС;

• відображення законодавства ЄС у національному законодавстві.

Мал. 2. Шенгенська зона включає чотири країни, що не є членами ЄС: Ісландію, Норвегію, Швейцарію і Ліхтенштейн, а також фактично ще три європейські «карликові» держави: Монако, Сан-Марино і Ватикан, які також не входять до ЄС. Внутрішній прикордонний контроль відсутній ще в одній «карликовій» державі — Андоррі.

Перш ніж країна подасть заявку на вступ до ЄС, вона зазвичай підписує угоду про асоційоване членство. Це початок багаторічного періоду, мета якого полягає в підготовці країни до отримання статусу кандидата і, можливо, члена ЄС. 11 липня 2017 р. Рада ЄС ухвалила рішення про укладення Угоди про асоціацію з Україною від імені ЄС, а 1 вересня того ж року угода набула чинності.

Українське населення вже отримало можливість спрощеного в’їзду до більшості країн-членів ЄС. Безвізовий режим діє з 11 червня 2017 р. Він стосується Шенгенської зони, яка включає 26 європейських держав, що приєдналися до однойменної угоди, підписаної в містечку Шенген (Люксембург) у 1985 р. (мал. 2).

3. Рада Європи. Роль НАТО в загальноєвропейській системі безпеки.

Найстарішою в Європі міжнародною організацією є Рада Європи. Її було засновано в 1949 р. До складу Ради входять 47 держав, у яких проживає понад 800 млн осіб. Вона не належить до системи ЄС і не може видавати обов’язкові закони, однак має деякі єдині з ЄС символи, наприклад гімн і прапор. Рада Європи сприяє співробітництву між членами організації в таких галузях, як стандарти права й законність, права людини, демократичний розвиток, культурна взаємодія.

Одним із найбільш значних досягнень Ради Європи вважаються розробка та прийняття Європейської конвенції про захист прав людини й основних свобод.

Рада Європи неодноразово засуджувала незаконну анексію Криму Росією у 2014 р., підкреслюючи, що це є «порушенням міжнародного права і не може бути підставою для будь-яких змін його статусу».

Одним із головних органів Ради Європи є Парламентська асамблея (ПАРЄ). Вона виконує консультативні функції і складається з представників парламентів усіх держав, що входять до складу Ради. ПАРЄ веде постійний діалог з урядами, національними парламентами країн - учасниць, іншими міжнародними та громадськими організаціями. Також вона звертає увагу на основні проблеми сучасного суспільства, прагнучи поліпшити життя європейського населення.

Найвпливовішою міжнародною військово-політичною організацією у світі є Організація Північноатлантичного Договору (НАТО). Вона була створена в 1949 р. 12 державами світу (США, Канада, Велика Британія, Франція, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Норвегія, Данія, Ісландія, Італія, Португалія). Пізніше склад блоку неодноразово змінювався. Зараз він об'єднує 28 держав, переважно європейських.

Із самого початку свого існування НАТО працює над установленням справедливого й тривалого миру в Європі на основі загальних демократичних цінностей, прав людини та верховенства права. Ця мета наповнилася новим змістом після закінчення «холодної війни». Зараз НАТО намагається створити такі умови, за яких жодна країна не могла б вдаватися до залякування чи тиску, спрямованих проти будь-якої іншої держави через загрозу застосування сили.

В останні десятиліття геополітична діяльність організації спрямована на налагодження взаємодії з державами-нечленами (програма «Партнерство заради миру») та міжнародними організаціями, у першу чергу ЄС.

Євроатлантична інтеграція є важливим напрямком зовнішньої політики України. Це обумовлено необхідністю забезпечити надійний захист територіальної цілісності та суверенітету країни. У 1994 р. Україна першою серед країн СНД приєдналася до програми «Партнерство заради миру», а у 2002 р. був оприлюднений «Індивідуальний план партнерства з НАТО».

4. Сепаратизм у Європі.

У Європі відбуваються як інтеграційні, так і сепаратистські процеси. Експерти вважають, що у XXI ст. в цій частині світу теоретично можуть виникнути нові держави. Прикладом може бути Шотландія, яка розташована на півночі Великої Британії та є частиною Сполученого Королівства понад 300 років. Проте шотландці завжди були відомі своєю національною єдністю і самосвідомістю. Завдяки наявності нафтових і газових родовищ у Північному морі регіон перетворився на один із найбільш розвинених у Великій Британії. Це стало однією з основних причин поширення сепаратистських настроїв.

Не менш складними є відносини між Каталонією і центральним керівництвом Іспанії. Історично цей регіон має потужну національну (націоналістичну) ідею і в різні часи намагався проголосити (відновити) свою незалежність.

9 листопада 2015 р. більшість депутатів парламенту Каталонії проголосували за резолюцію про відокремлення автономної області Каталонія від Іспанії. У червні 2017 р. знову постало питання проведення референдуму про незалежність іспанської Каталонії. Він відбувся 1 жовтня того ж року. За незалежність проголосували 90% громадян, явка склала 43 %. Влада Іспанії оголосила референдум незаконним, країни ЄС виступили проти незалежності Каталонії.

Каталонія — один із найбільш економічно розвинених регіонів країни. Тут розташоване велике місто Барселона, яке називають «Главою й основою Каталонії». На регіон припадає близько 70% (за вартістю) продукції текстильної промисловості, 50% хімічної та 25% машинобудівної промисловості Іспанії. Каталонію відвідують до 16 млн туристів на рік. До того ж у Барселоні розташований великий міжнародний порт.

Сепаратистські процеси існують і в деяких інших державах. Так, в Італії вони поширені в північних промислово розвинених районах, а для Франції актуальною залишається проблема острова Корсика.

Головне

• Найбільш потужними регіональними економічними об’єднаннями Європи є Європейський Союз (ЄС) та Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ).

• ЄС поєднує в собі ознаки міжнародної організації та держави, має повноваження на участь у міжнародних відносинах, відіграючи на світовій арені все більшу роль.

• Найстарішою в Європі міжнародною організацією є Рада Європи.

• НАТО працює над встановленням справедливого й тривалого миру в Європі на засадах загальних демократичних цінностей, прав людини та верховенства права.

• Для ряду країн Європи характерні сепаратистські процеси.

Запитання та завдання для самоперевірки

1. Наведіть приклади регіональних економічних об'єднань Європи та їхні завдання. 2. Розкажіть про розвиток економічної інтеграції в межах ЄС. 3. Які завдання вирішують органи ЄС? 4. Поясніть, що необхідно для вступу країни до ЄС. 5. Назвіть завдання Ради Європи. 6. Якою є головна мета існування НАТО? 7. Дайте оцінку ролі ЄС і НАТО в регіоні. 8. Розкажіть про прояви сепаратизму в Європі.

Поміркуйте

1. Якими є чинники виникнення сепаратизму в Шотландії? Каталонії?

2. Спрогнозуйте позитивні риси та ризики вступу України до ЄС.

Практичне завдання

Нанесіть на контурну карту держави, які входять до складу ЄС.

Онлайн-урок: https://www.youtube.com/watch?v=_HKIJ1JbWT8